

Даследаванне беларускай навукова-тэхнічнай тэрміналогіі: да метадалогіі пытання

Будзько І.У.

Беларускі нацыянальны тэхнічны універсітэт

З'яўляючыся адным з адметных пластоў лексічнай сістэмы беларускай мовы, навукова-тэхнічная тэрміналогія за ХХ ст. прайшла няпросты шлях станаўлення, развіцця, адраджэння і заняпаду. Не ўлічваючы асаблівасцей этнакультурнага і сацыяльна-грамадскага развіцця беларускага этнасу, нельга бездакорна прэзентаваць наяўную сёння навукова-тэхнічную тэрміналогію. Асабліва плённымі для развіцця беларускай нацыянальнай навукова-тэхнічнай тэрміналогіі былі 20-я гг. ХХ ст. Аднак працэс станаўлення спецыяльнай тэрміналагічнай лексікі ў рамках тэкстаў спецыяльнага прызначэння пачаўся трошкі раней – у пачатку ХХ ст. на старонках газеты “Наша Ніва”. З прац 20-х гг. абавязковымі для даследавання і параўнання з’яўляюцца 24 выпускі “Беларускай навуковай тэрміналогіі”, у якіх панаваў асноўны прынцып перакладу – дывергенцыя як ад рускіх, так і ад замежных адпаведнікаў. Шмат тэрмінаў агульнанавуковага і міжгаліновага характару змяшчаецца ў перакладных слоўніках таго часу: “Руска-беларускі слоўнік” М. і Г. Гарэцкіх, “Невялічкі беларуска-маскоўскі слоўнік” М.Гарэцкага, “Беларуска-расійскі слоўнік” М.Байкова, С.Некрашэвіча (1927), “Сямімоўны слоўнік” і інш. Па плённасці і наяўнасці шматлікіх наватвораў з папярэднімі перагукаюцца і не каторыя выданні 90-х гг.: “Расейска-беларускі хімічны слоўнік” (1993), Руска-беларускі слоўнік (1996, для вайскоўцаў). На сённяшнім этапе развіцця сучасных электронных сродкаў камунікацыі ў працэсе перакладу вельмі дапамагае праграма Belazar, якая хаця і зроблена на базе “Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы” (1977–1984), але мае і шэраг інавацыйных элементаў. Таму пры наяўнасці вялікай колькасці лексікаграфічнага матэрыялу актуальным становіцца яго строгае рээстраванне (магчыма, у выглядзе электронных табліц, дзе першая калонка будзе адведзена дэнатату) і выкарыстанне іх ў практыцы напісання і перакладу спецыяльных тэкстаў на беларускую мову.